Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Canllawiau ar gyfer presenoldeb yn yr ysgol a gwyliau crefyddol 2023

Canllawiau ar gyfer presenoldeb yn yr ysgol a gwyliau crefyddol 2022

Cynulleidfa
Yr holl weithlu addysgu, llywodraeth a phartneriaid cenedlaethol, gan gynnwys consortia addysg rhanbarthol, awdurdodau lleol a chyrff llywodraethu.

Camau i'w cymryd
Dim – er gwybodaeth yn unig.

Rhagor o wybodaeth
Dylid cyfeirio ymholiadau ynglŷn â'r ddogfen hon at:
Yr Is-adran Cymorth i Ddysgwyr
Y Gyfarwyddiaeth Addysg
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

Ffôn: 0300 0604400

E-bost: CCD.SAS@llyw.cymru

@LIC_Addysg

Facebook/AddysgCymru

Copïau ychwanegol
Gellir dod o hyd i'r ddogfen hon ar wefan Llywodraeth Cymru yn:

https://llyw.cymru/presenoldeb-yn-yr-ysgol-gwyliau-crefyddol-canllawiau

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.

This document is also available in English.

ISBN digidol 978-1-80535-295-2
© Hawlfraint y Goron Tachwedd 2021
WG 46787

Cynnwys

Canllawiau presenoldeb Llywodraeth Cymru **2**
Diwrnodau a neilltuir ar gyfer ymlyniad crefyddol 2023 **3**
Gwybodaeth ddefnyddiol ychwanegol **7**
Cymdeithas Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog Addysg Grefyddol Cymru **10**
Cyngor arferion gorau Cymdeithas CYSAGau Cymru **11**

Canllawiau presenoldeb Llywodraeth Cymru

Mae’r ddogfen hon yn rhoi canllawiau cyffredinol i helpu penaethiaid benderfynu a ddylid awdurdodi absenoldeb i ddysgwyr ar gyfer ymlyniad crefyddol.

Rhieni sy’n gyfrifol am wneud yn siŵr bod eu plant oedran ysgol gorfodol yn cael addysg addas amser llawn. Dim ond penaethiaid, nid y rhieni, sy’n cael awdurdodi absenoldeb. Rhaid i ysgolion ystyried a yw’r rheswm dros yr absenoldeb yn rhesymol cyn ei awdurdodi.

Yng Nghymru, mae patrwm y flwyddyn ysgol yn cydnabod y rhan fwyaf o wyliau a diwrnodau sanctaidd yn nhraddodiad Cristnogol y Gorllewin. Fodd bynnag, yn aml, bydd diwrnodau pwysig yng nghalendrau traddodiadau ac enwadau crefyddol eraill, yn digwydd yn ystod tymor yr ysgol, gan gynnwys ar ddiwrnodau ysgol.

Gweler canllawiau Llywodraeth Cymru ar bresenoldeb, arferion cofrestru a chodau.

Mae’r cyngor canlynol yn berthnasol i absenoldebau ar gyfer yr hyn a elwir yn ‘ymlyniad crefyddol’:

Disgrifiad cryno: Ymlyniad crefyddol
Ystyr ystadegol: Absenoldeb awdurdodedig
Ystyr gwirioneddol: Allan am sesiwn gyfan
Ystyr cyfreithiol: Absennol
Defnydd: Absenoldeb ar gyfer cymryd rhan mewn diwrnod a neilltuir ar gyfer ymlyniad crefyddol yn ymwneud â’r corff crefyddol y mae’r rhieni yn perthyn iddo, gan gynnwys gwyliau crefyddol. **Dylid annog rhieni [neu ofalwyr] i roi rhybudd ymlaen llaw**

Dehonglir hyn i olygu bod yn rhaid i’r ysgol awdurdodi’r absenoldeb os yw sefydliad crefyddol y rhieni neu'r gofalwyr yn pennu’r diwrnod fel gŵyl grefyddol.

Os nad yw’r corff crefyddol wedi neilltuo’r diwrnod fel gwyl grefyddol, nid yw’n ofynnol i’r ysgol gymeradwyo’r absenoldeb. Ni ddylid defnyddio Cod R i farcio gwyliau ychwanegol na diwrnodau i ffwrdd sy’n gysylltiedig â gwyliau crefyddol ond nad yw wedi’u neilltuo’n benodol ar gyfer ‘ymlyniad crefyddol’ gan y corff crefyddol.

Dylid darllen y canllawiau hyn ochr yn ochr â Rheoliadau Addysg (Cofrestru Disgyblion) (Cymru) 2010.

Diwrnodau a neilltuir ar gyfer ymlyniad crefyddol 2023

Mae'r tabl canlynol yn cynnwys dyddiadau sydd wedi'u neilltuo ar gyfer ymlyniad crefyddol yn 2023 ***yn unig****, sy'n dod ar ddiwrnod ysgol cyffredin (h.y. o ddydd Llun i ddydd Gwener gan gynnwys gwyliau ysgol*). Nid yw dyddiadau eraill a gydnabuwyd fel dyddiadau a neilltuir ar gyfer ymlyniad crefyddol yn 2023, sy'n digwydd dros benwythnos, heb eu cynnwys yn y tabl isod ond maent wedi'u cynnwys yn Atodiad 1

	Tymor y gwanwyn 2023	**Tymor yr haf 2023**	**Tymor yr hydref 2023**
Baha'i	**Naw Rùz** – 21/03/2023 **Diwrnod cyntaf Ridvan** – 21/04/2023	**Deuddegfed/Diwrnod olaf Ridvan** – 02/05/2023 **Cyhoeddi'r Bάb** – 24/05/2023 **Merthyrdod y Bάb** – 10/07/2023	**Dau Ddiwrnod Sanctaidd (Genedigaeth Baha'u'llah a y Bάb)** – 16/10/2023 & 17/10/2023
Bwdhaeth	**Losar (Y Flwyddyn Newydd Tibetaidd)** – 21/02/2023 **Vesak** – 05/05/2023	**Visakha Puja / Diwrnod y Bwda** – 05/05/2023 **Asalha Puja** – 03/07/2023	**Loy Krathong** – 28/11/2023 **Diwrnod Bodhi** – 08/12/2023
Cristnogaeth	**y Grawys gorllewinol** – 22/02/2023 – **Dydd Gwener y Groglith** – 07/04/2023		**Diwrnod Nadolig Gorllewinol** – 25/12/2023

	y Grawys Uniongred – 27/02/2023 – 07/04/2023 **Dydd Gwener y Groglith (Uniongred)** – 07/04/2023		
Hindŵaeth	**Vasant Panchami** – 26/01/2023 **Holi** – 08/03/2023 **Ram Navami** – 30/03/2023 **Hunuman Jayanti** – 06/04/2023		**Janmashtami 07/09/2023** **Ganesh Chaturthi / Vinayaka Chaturthhi** – 19/09/2023 **Navaratri** – 15/10/2023 – 24/10/2023 **Durga Puja –** 20/10/2023 – 24/10/2023 **Blwyddyn Newydd Vikram** – 13/11/2023
Islam / Mwslimiaid		***Ramadan**** *- 22/03/2023 – 21/04/2023* **Eid-al-Adha** – 28/06/2023 **Ashura** – 28/07/2023 **Muharram/ Hijra/ Blwyddyn Newydd Dda** – 18/07/2023	**Mawlid an Nabi/ Eid Milad un-Nabi/ Pen-blwydd y Proffwyd** – 26/09/2023

Jainiaeth	**Mahavir Jayanti** – 04/04/2023		**Paryushana Parvarambha** – 20/09/2023 – 27/09/2023
Iddewiaeth	**Purim** – 06/03/2023 – 07/03/2023 **Pesach / Gwŷl y Bara Croyw** – 05/04/2023 – 13/04/2023	**Shavuot** – 25/05/2023 - 27/05/2023 **Tish'a'B'av** – 27/07/2023	**Rosh Hashanah** – 15/09/2023 – 17/09/2023 **Yom Kippur –** 24/09/2023 **Sukkot** – 29/09/2023 – 06/10/2023 **Hanukkah** – 07/12/2023 – 15/12/2023 **Chanukah** (mân wyl)
Sikhiaeth	**Parkashpurb of Sri Guru Gobind Singh ji** – 05/01/2023 **Vaisakhi / Khalsa Divas** – 14/04/2023 **Holi** – 08/03/2023 **Hola Mohalla** – 08/03/2023 – 10/03/2023	**Shaheedipurb Sri Guru Arjan Dev Ji** – 16/06/2023	**Parkashpurb Coyntaf Sri Guru Granth Sahib** – 01/09/2023 **Merthyrdod Sri Guru Tegh Bahadur** – 24/11/2023 **Guru Nanak Parkash Divas** – 27/11/2023

Gwybodaeth ddefnyddiol ychwanegol

Mae nifer o galendrau gwahanol yn cael eu defnyddio ledled y byd; ac maent yn perthyn i'r tri chategori canlynol fel arfer:

- Mae'r calendr **solar** yn ymwneud â'r haul, neu'n fwy penodol, taith y ddaear o amgylch yr haul. Calendr solar yw'r calendr Gregoraidd, sef y calendr a ddefnyddir amlaf yn y byd heddiw. Mae'n seiliedig ar flwyddyn gyffredin 365 diwrnod[1] a rennir yn ddeuddeg mis o wahanol hyd.

- Mae calendrau **lleuadol[2]** yn seiliedig ar daith y lleuad o amgylch y ddaear, ac fe'u defnyddir yn bennaf at ddibenion crefyddol neu ddiwylliannol.

- Mae calendrau **lloerheulol** yn cyfuno'r ddau fath o galendr ac yn galendrau solar gyda'r dyddiad yn nodi cyfnod y lleuad. Fe'u defnyddir at ddibenion crefyddol a diwylliannol.

Am y rheswm hwn, efallai y bydd diwrnodau a neilltuir ar gyfer ymlyniad crefyddol ar gyfer rhai crefyddau'n amrywio'n ddaearyddol neu o flwyddyn i flwyddyn.

[1]Fodd bynnag, mae pob pedair blynedd yn flwyddyn naid, pan ychwanegir un diwrnod ychwanegol – neu ddiwrnod rhyngweithredol, ar 29 Chwefror, gan wneud y flwyddyn naid yn y calendr Gregoraidd yn flwyddyn 366 diwrnod.
[2]Gall y dyddiadau newid gan y gallai mis lleuadol fod yn 29 neu'n 30 diwrnod.

Dyddiadau sydd wedi eu neilltuo ar gyfer ymlyniad crefyddol sy'n digwydd yn ystod penwythnos yn 2023:

	Tymor y gwanwyn 2023	**Tymor yr haf 2023**	**Tymor yr hydref 2023**
Baha'i	**Nawfed diwrnod Ridvan** – 29/04/2023	**Merthyrdod y Bάb** – 09/07/2023	**Dyrchafael Abdu'l-Bahά** - 27/11/2023
Bwdhaeth	**Y Flwyddyn Newydd Tsieineaidd** – 22/01/2023		
Cristnogaeth	**Dydd Nadolig Uniongred** – 07/01/2023		
Hindŵaeth	**Maha Shivarati** – 18/02/2023	**Krishna Janmashtami –** 06/08/2023	**Navaratri** – 15/10/2023 – 24/10/2023 **Diwali** – 12/11/2023
Islam / Mwslimiaid		***Ramadan**** *– 22/03/2023 – 21/04/2023*	
Jainiaeth			**Paryushana Parvarambha** – 23/09/2022 – 31/09/2022 **Blwyddyn Newydd Jain** – 07/11/2023

Iddewiaeth	**Pesach / Gwŷl y Bara Croyw** – 05/04/2023 – 13/04/2023	**Shavuot** – 25/05/2023 - 27/05/2023	**Rosh Hashanah** – 15/09/2023 – 17/09/2023 **Yom Kippur –** 24/09/2023 **Sukkot** – 29/09/2023 – 06/10/2023 **Shemni Atzeret** - 07/10/2023 **Simchat Torah –** 07/10/2023 **Hanukkah** – 07/12/2023 – 15/12/2023
Sikhiaeth			**Bandi Chhor Divas / Diwali** – 12/11/2023

Cymdeithas Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog Addysg Grefyddol Cymru

Mae Cynghorau Ymgynghorol Sefydlog Addysg Grefyddol (CYSAGau) y 22 Awdurdod Lleol yng Nghymru yn aelodau o Gymdeithas CYSAGau Cymru.

Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi'r cyngor a ganlyn gan Gymdeithas CYSAGau Cymru:

- Dylid trin cais gan rieni i gael absenoldeb awdurdodedig i'w plentyn ar gyfer ymlyniad crefyddol gyda sensitifrwydd, gan ystyried unrhyw gais o'r fath mewn modd gofalus a theg.
- Dylid ond awdurdodi absenoldeb ar gyfer dyddiad sydd wedi'i neilltuo'n arbennig gan y corff crefyddol, fel y manylir uchod.
- Os nad oes dyddiad wedi'i neilltuo'n benodol gan y corff crefyddol, awgrymir bod y pennaeth yn ymholi a yw'r dysgwr/wyr yn gallu cyflawni eu ymlyniad crefyddol y tu allan i oriau ysgol
- Os bydd gŵyl yn digwydd ar benwythnos neu yn ystod gwyliau ysgol, ni ddylid awdurdodi absenoldeb ar ddiwrnod ysgol ar gyfer yr ŵyl honno.
- Yn yr un modd, ni ddylid awdurdodi absenoldeb ar ddiwrnod ysgol naill ai'n union cyn nac ar ôl y dyddiad sydd wedi ei neilltuo'n benodol gan y corff crefyddol perthnasol

Mae'n bwysig nodi bod defodau o fewn rhai traddodiadau crefyddol yn amrywio rhwng y gwahanol enwadau a chymunedau. Er y gallai un gymuned beidio â rhoi cymaint o bwyslais ar ŵyl benodol, fel nad oes angen gwneud cais am absenoldeb o'r ysgol, gallai'r un ŵyl fod o bwys mawr i gymuned arall a bod yn rhaid ei dathlu fel dydd sanctaidd a gwneud cais am absenoldeb awdurdodedig o'r ysgol. Hefyd mae lefel yr ymlyniad yn amrywio rhwng teuluoedd o fewn yr un traddodiad neu gymuned grefyddol, ac mae'n bosibl y byddai'n well gan rai plant, er eu bod yn byw o fewn cymuned ffydd benodol, fynd i'r ysgol ar ddiwrnod sy'n ŵyl grefyddol. Felly, er bod yn rhaid i benaethiaid sicrhau bod ceisiadau'n ddilys ac yn rhesymol, fe'u cynghorir i beidio ag amau cais oherwydd yr uchod.

Ar ben hynny, o ran natur y misoedd Islamaidd, sy'n dibynnu ar y lloer, a'r awdurdodau gwahanol y mae Mwslimiaid yn dibynnu arnynt ar gyfer cyhoeddi dechrau a diwedd Ramadhan, mae'n golygu bod potensial i ddysgwyr Mwslimaidd yn yr un ysgol i ddechrau/gorffen y mis ymprydio a dathlu Eid y ddiwrnod cyn neu ddiwrnod ar ôl ei gilydd. Yn ymarferol, mae hyn yn golygu y gall dysgwyr Mwslimaidd yn yr un ysgol hefyd ofyn am absenoldeb ar gyfer y diwrnod Eid ar ddyddiadau gwahanol.

Dylai penaethiaid gofio hefyd fod natur gweld y lleuad yn golygu ei bod yn bosibl na fydd teuluoedd Mwslimaidd yn gwybod tan y noson gynt bod Eid y diwrnod canlynol. Fel y cyfryw, mae'n bosibl y gall rhieni a gofalwyr roi rhybudd ymlaen llaw i'r ysgol o fras ddyddiadau Ramadhan (yn benodol), ond maent yn pwysleisio y gall fod

gwahaniaeth o un diwrnod y naill ochr i'r dyddiadau sy'n ymddangos yn y canllawiau hyn.

Cyngor arferion gorau Cymdeithas CYSAGau Cymru

Mae Cymdeithas CYSAGau Cymru o’r farn bod yr arferion canlynol yn arferion da ar gyfer ysgolion:

- Annog rhieni a gofalwyr i roi cymaint o rybudd â phosibl i'r ysgol am absenoldeb arfaethedig a bod yn barod i drafod gyda'r athrawon sut y bydd eu plentyn/plant yn dal i fyny â'r gwaith a gollwyd.
- Dylid gwneud darpariaeth briodol ar gyfer anghenion plant sy’n cadw at ddefodau crefyddol, ac a fydd yn cyflawni defodau penodol yn rheolaidd drwy gydol y flwyddyn. Er enghraifft, gellid neilltuo ystafell ar gyfer gweddïo, neu le tawel. Gallai fod angen i rai plant ddefnyddio cyfleuster ymolchi preifat, a byddai cael cyfleusterau felly mewn ysgol yn golygu y byddai plant yn gallu aros ar safle’r ysgol heb fod angen bod yn absennol o’r ysgol yn rheolaidd
- Dylid creu cysylltiadau â’r cymunedau crefyddol lleol a chynnal deialog gyda nhw drwy’r flwyddyn. Bydd hyn yn galluogi ysgolion i ddatblygu cysylltiadau sydd o fudd i'r ddwy ochr â chymunedau ffydd lleol a fydd yn hyrwyddo ac yn agor cyfleoedd am brofiadau dysgu o ansawdd da i'r plant ac yn cynorthwyo penaethiaid wrth benderfynu a ydynt am ganiatáu absenoldeb awdurdodedig ar gyfer ymlyniad crefyddol i ddysgwyr yn eu hysgol
- Bod yn ymwybodol o'r cymunedau crefyddol sy'n cael eu cynrychioli yn eu hardal a chymryd camau rhesymol i sicrhau, lle bynnag y bo'n bosibl, nad yw digwyddiadau yn nyddiadur yr ysgol yn gwrthdaro â diwrnodau o bwysigrwydd crefyddol sylweddol i'w dysgwyr a'u teuluoedd.

Gwefannau defnyddiol:

www.when-is.com

https://www.chabad.org/holidays/default_cdo/jewish/holidays.htm

Calendr Rhyng-ffydd
http://www.interfaith-calendar.org/

Atodiad - Gwyliau crefyddol mewn trefn gronolegol

Dyddiad (trefn gronolegol)	**Digwyddiad**	**Crefydd**	**Tymor Academaidd 2020-21**
Ionawr			
07/01/2023	Diwrnod Nadolig Uniongred –	Cristnogaeth	Tymor y gwanwyn
22/01/2023	Y Flwyddyn Newydd Tsieineaidd	Bwdhaeth	Tymor y gwanwyn
26/01/2023	Vasant Panchami	Hindŵaeth	Tymor y gwanwyn
Chwefror			
18/02/2023	Maha Shivarati	Hindŵaeth	Tymor y gwanwyn
21/02/2023	Losar (Y Flwyddyn Newydd Tibetaidd)	Bwdhaeth	Tymor y gwanwyn
22/02/2023 – 07/04/2023	y Grawys gorllewinol y Grawys uniongred Dydd Gwener y Groglith (07/04)	Cristnogaeth	Tymor y gwanwyn
27/02/2023 – 07/04/2023	y Grawys uniongred	Cristnogaeth	Tymor y gwanwyn
Mawrth			
06/03/2023 – 07/03/2023	Purim	Iddewiaeth	Tymor y gwanwyn
08/03/2023	Holi	Hindŵaeth/ Sikh	Tymor y gwanwyn
21/03/2023	Naw Rùz	Baha’i	Tymor y gwanwyn
22/03/2023 – 21/04/2023	Ramadan	Islam / Mwslimiaid	Tymor y gwanwyn
30/03/2023	Ram Navami	Hindŵaeth	Tymor y gwanwyn
Ebrill			
04/04/2023	Mahavir Jayanti	Jainiaeth	Tymor y gwanwyn
05/04/2023 – 13/04/2023	Pesach / Gwyl y Bara Croyw	Iddewiaeth	Tymor y gwanwyn
06/04/2023	Hunuman Jayanti	Hindŵaeth	Tymor y gwanwyn
07/04/2023	Dydd Gwener y Groglith (Uniongred)	Cristnogaeth	Tymor y gwanwyn
14/04/2023	Vaisakhi / Khalsa Divas	Skihaeth	Tymor y gwanwyn
21/04/2023	Diwrnod cyntaf Ridvan	Baha’i	Tymor y gwanwyn
29/04/2023	Nawfed diwrnod Ridvan	Baha’i	Tymor yr haf
Mai			
02/05/2023	Deuddegfed/Diwrnod olaf Ridvan	Baha’i	Tymor yr haf
05/05/2023	Visakha Puja / Diwrnod y Bwda	Bwdhaeth	Tymor yr haf
24/05/2022	Cyhoeddi'r Bάb	Baha’i	Tymor yr haf
25/05/2023 – 27/05/2023	Shavuot	Iddewiaeth	Tymor yr haf

Mehefin			
28/06/2023	Eid-al-Adha	Islam / Mwslimiaid	Tymor yr haf
Gorffennaf			
10/07/2023	Merthyrdod y Báb	Baha'i	Tymor yr haf
18/07/2023	Muharram / Hijra / Y Flwyddyn Newydd Islamaidd	Islam/ Mwslimaidd	Tymor yr haf
27/07/2023	Tish'a'B'av	Iddewiaeth	Tymor yr haf
28/07/2023	Ashura	Islam / Mwslimiaid	Tymor yr haf
Awst			
Medi			
07/09/2023	Janmashtami	Hindŵaeth	Tymor yr hydref
25/09/2022 – 27/09/2022	Rosh Hashanah	Iddewiaeth	Tymor yr hydref
19/09/2023	Ganesh Chaturthi / Vinayaka Chaturthi	Hindŵaeth	Tymor yr hydref
20/09/2023 – 27/09/2023	Paryushana Parvarambha	Jainiaeth	Tymor yr hydref
24/09/2023	Yom Kippur	Iddewiaeth	Tymor yr hydref
26/09/2023	Mawlid an Nabi / Eid Milad un-Nabi / Pen-blwydd y Proffwyd	Islam / Mwslimiaid	Tymor yr hydref
29/09/2023 – 06/10/2023	Sukkot	Iddewiaeth	Tymor yr hydref
Hydref			
07/10/2023	Shemni Atzeret	Iddewiaeth	Tymor yr hydref
07/10/2023	Simchat Torah	Iddewiaeth	Tymor yr hydref
15/10/2023 – 24/10/2023	Navaratri	Hindŵaeth	Tymor yr hydref
16/10/2023 & 17/10/2023	Dau Ddiwrnod Sanctaidd (Genedigaeth Baha'u'llah a y Bάb) – 1620/10/2023 & 217/10/2023	Baha'i	Tymor yr hydref
20/10/2023	Genedigaeth y Báb	Baha'i	Tymor yr hydref
20/10/2023 – 24/10/2023	Durga Puja	Hindŵaeth	Tymor yr hydref
21/10/2023	Genedigaeth Baha'u'llah	Baha'i	Tymor yr hydref
Tachwedd			
07/11/2023	Blwyddyn Newydd Jain	Jainiaeth	Tymor yr hydref

12/11/2023	Diwali	Sikh/ Hindŵaeth/ Jainiaeth	Tymor yr hydref
13/11/2023	Blwyddyn Newydd Vikram	Hindŵaeth	Tymor yr hydref
26/11/2023	Diwrnod y Cyfamod	Baha'i	Tymor yr hydref
26/11/2023	Dyrchafael Abdu'l-Bahά	Baha'i	Tymor yr hydref
27/11/2023	Guru Nanak	Sikhiaeth	Tymor yr hydref
28/11/2023	Loy Krathong	Bwdhaeth	Tymor yr hydref
Rhagfyr			
08/12/2023	Dydd Bodhi	Bwdhaeth	Tymor yr hydref
25/12/2023	Diwrnod Nadolig Gorllewinol	Cristnogaeth	Tymor yr hydref